

I overensstemmelse hermed konstaterer den marxistisk-leninistiske rets- og statsteori:

»Derfor kan den sejrrike arbejderklasse i enkelte lande udnytte den borgerlige ret og den borgerlige legalitet på en bestemt måde, idet den udfylder dem med et nyt socialistisk indhold.«⁴⁸

48 Allgemeine, bd. 1, p. 380.

Særnr. 2
RETFÆRD

Henrik Zahle (red.)

UDVIST TIL MEXICO
En materialesamling om sagen mod Jaime Okusono-
Martinez
140 sider. Kr. 27,50.

Retfærd

Sagen mod JAIME OKUSONO-MARTINEZ

Dette særnr. er en gennemgang af de retslige principper, der lå til grund for udvisningen i den såkaldte 'MEXICANER-sag'.

"Zahles analyser og dokumenter besvarer mange spørgsmål, men stiller andre. De påviser forhold der må efterlade retssamfundet med en sort samvittighed". (Poul Smidt. Politiken).

AKTUEL KOMMENTAR

Dommermøte i Italia – en reisebeskrivelse

Thomas Mathiesen

I september reiste jeg på en 14-dagers tur til Italia, med et begynnerkurs i italiensk bak meg, for å delta på en konferanse om streikeretten der nede. Jeg var blitt informert om møtet gjennom et rundskriv fra Utenriksdepartementet. På bakgrunn av den politiske utviklingen i Italia interesserte dette emnet meg, og jeg håpet at mitt begynnerkurs ville være til hjelp.

Jeg ankom til Perugia i Umbria – der konferansen skulle holdes – dagen før åpningen. Konferansen ble arrangert av *Centro Internazionale Magistrati Luigi Severini*, med tilholdssted i Palazzo di Giustizia, og det første jeg gjorde var derfor å finne fram til dette palasset.

Til Palazzo di Giustizia kom jeg etter arbeidstid, men jeg forsto ganske raskt at Justitspalasset var domstolens tilholdssted. Inne på et enormt kontor der jeg banket på, satt det en enslig dommer, tydeligvis på overtid. Han snakket litt engelsk, og forklarte at konferansen – der han selv ikke skulle være med – skulle begynne først dagen etter. I mellomtiden anbefalte han meg byens beste hotell.

Jeg fant fram til byens beste hotell, ikke for å ta inn der – det hadde jeg ikke penger til – men for å finne ut om de der visste noe mer om konferansen. Det gjorde de ikke. De visste imidlertid noe om meg: Jeg var allerede boket inn. Og det ble straks presisert at *Centro Luigi Severini* betalte alt – mat og drikke såvel som losji. Det var bare å finne seg til rette.

Dette overrasket meg litt, men jeg var jo glad til. Jeg gikk tidlig til sengs og sov godt – etter god rødvin – i et førsteklasses forhåndsbetalt værelse.

Klokken 17 neste dag begynte konferansen. Den ble holdt i en stor nærliggende konferansebygning, med nydelig utsikt over byen. Idet jeg gikk inn i konferansesalen, forsto jeg for første gang at dette ikke var noen spøk. I det store lokalet – som nærmest liknet på Sikkerhetsrådets møtelokale i FN-bygningen – hadde de forskjellige landene egne plasser for sine delegasjoner. Jeg satte meg på plassen der det sto *Norvegia*. Ved siden av meg fant jeg skiltet til Spania. Det gjorde meg ikke lettere til sinns. Men heldigvis forble den plassen tom.

Det gjorde imidlertid ikke de andre plassene. Bak meg satt Tyrkia, og bortover raden Japan, Frankrike, England, Vesttyskland, Luxemburg, Holland, Belgia, og en rekke andre. Vi satt i en enorm halvbue. Midt på gulvet inne i halvbuen var der satt fram en mengde stoler. Etter hvert ble stolene fylt. Halvparten av de inne i halvbuen hadde uniformer, med gull og snorer i mengder som jeg ikke hadde sett før. På podiet gikk syv sortkledte menn opp og satte sig ned. Bak podiet satt en rekke mennesker under skiltet »Stampa«. Jeg slo opp i leksikon for å finne ut hvilket land det var. Det viste seg å være pressen.

Så begynte de syv sortkledte mennene å snakke, den ene etter den andre. De snakket ikke om ting som jeg hadde lært på mitt begynnerkurs. Men det var tydelig at de hyllet hverandre. Og *Centro Luigi Severini* som hadde gjort denne konferansen mulig. En av de syv sortkledte snakket ekstra lenge. Han var professor i rettsvitenskap, og holdt hva jeg forsto var et prinsipielt inlegg om streikeretten i Italia. Jeg forsto han var bekymret, men forsto ikke hvorfor. Da han var ferdig, høstet han enorm applaus fra alle de inne i halvbuen, de med gull og snorer. Selv klappet jeg høflig, selv om jeg ikke hadde forstått så mye. Jeg la merke til at enkelte andre, fra de andre landene, også klappet høflig, og tenkte at de kanskje heller ikke hadde forstått så mye. En japaner ved siden av meg hadde sittet og nikket bifallende med jevne mellomrom. Jeg spurte ham hviskende om han forsto italiensk. Da rystet han på hodet i stedet.

Dermed var møtet slutt for den dagen. Pressefolkene løp ut til sine telefoner. De sortkledde mennene så meget fornøyd ut. Selv gikk jeg på det forhåndsbetalte hotellet for å spise middag med rødvin til. Jeg gledet meg litt til å se avisenes referater, for da kunne jeg kanskje skjønne litt mer. Og jeg gledet meg til dagen etter, for da ventet jeg min kollega fra Norge, magister Håkon Lorentzen, nedover. Han var heller ikke noe god i italiensk. Men felles skjebne er jo en trøst.

Neste dag var det fri – det var arrangert en utflukt med mye spise og drikke for konferansen. Jeg ble ikke med fordi jeg ventet Håkon til byen. I stedet leste jeg avisene.

Nå begynte jeg å forstå litt mer. Innlederne hadde ikke bare hyllet *Centro Luigi Severini*, som »hadde demonstrert, i sitt valg av tema, den rette evne til fantasi og mot«. Den nevnte professoren i rettsvitenskap hadde også understreket hvordan streikeretten etter hans mening var »en fundamental rett, men likeledes farlig rett, som, på grunn av de mange implikasjoner den har fått i det moderne samfunnsmaskineri, snarest krever en moderat men presis begrensende regulering«. Professoren mente altså at streikeretten var for vid i Italia. Det burde jeg jo ha tenkt meg at en professor i rettsvitenskap ville mene. Men jeg tenkte at jeg fikk jo se det an – jeg hadde nemlig forstått at en del av utlendingene skulle holde innlegg dagen etter. Kanskje noen av utlendingene, som kunne italiensk bedre enn meg, ville ta professorens foredrag opp til diskusjon?

Da vi kom inn i møtesalen dagen etter, var forholdene der litt forandret.

De med gull og snorer møtte ikke opp. De var altså bare kommet til åpningen, og til avbildningen i avisen. Men bak »Stampa« satt det fremdeles en del folk.

En eldre erverdig herre, som hadde vært ordstyrer første dag, var også ordstyrer nå. Jeg fanget opp at han var en berømt dommer fra Venedig. Han åpnet med å si – så mye italiensk skjønte jeg – at man nå hadde ordnet med oversettelse, fordi det jo var mange utlendinger her. En engelsk og en fransk deltaker på konferansen, som også kunne italiensk, fungerte som translatører gjennom hele resten av konferansen. De ga de mest summariske oversettelser av foredrag som jeg noengang har opplevd.

I noen innledende bemerkninger fra podiet ble nå ett forhold avklart, nemlig den juridiske siden ved streikeretten i Italia. Artikkel 40 i den italienske grunnlov sier at »Streikeretten utøves i henhold til den lovgivning som regulerer den«. Imidlertid finnes det – av historisk-politiske grunner – ingen ytterligere regulerende lovgivning. Følgen av det er at streikeretten i Italia gjelder *uavkortet* (nærmere definisjoner av «streik» m. v. finnes og diskuteres).

Dette var for meg – og sikkert for mange andre på møtet – en oppsiktsvekkende opplysning. Noen tid til videre diskusjon og spørsmål ble det imidlertid ikke. For nå begynte den berømte dommeren fra Venedig å kalle utlendingene opp til podiet en etter en, etter landenes alfabetiske rekkefølge. De ble bedt om å legge fram sine «papers» om rettstilstanden vedrørende streikespørsmål i sine land.

Alle som en la fram det de visste om rettstilstanden. Det tegnet seg et bilde: Alle som snakket, talte om ulike grader og typer av *reguleringer* av streikeretten. Da vi kom til N, tenkte jeg det var best å si noe om Norge, og jeg meldte meg på podiet. Jeg betonet to forhold: For det første fulgte jeg mine forgjengere i å legge fram gjeldende rett – jeg fortalte om tariffavtaler, fredsplikt, meglingskommisjon og de andre innskrenkningene og reguleringene. For det annet betonet jeg meget sterkt hvordan de italienske fagforeningene etter min mening ikke burde følge Norges og Skandinavias eksempel, men nettopp bevare sin streikerett uavkortet.

Da jeg var ferdig, brøt applausen løs, især fra den store italienske delegasjonen. Noen ropte bravo, andre kastet sine papirer i været i begeistring. Det var nesten ikke mulig å få ørens lyd. Ordstyreren, den berømte dommeren fra Venedig, takket meg smilende med en lang lovtale: Maken til viktig og interessant foredrag hadde han aldri hørt.

Så oppdaget jeg hva som hadde skjedd. Første del av mitt foredrag – om rettstilstanden – var blitt detaljert oversat til italiensk og fransk. Men ikke den andre – politiske – del. Min sterke advarsel mot det norske og de skandinaviske systemer var forblitt på engelsk, som få skjønte. I hurlumheien etter møtet forklarte den engelske tolken meg at dette jo ikke var juss, «og da har jo vi jurister en tendens til å legge ned pennen».

Selv la jeg ikke pennen ned. Jeg fikk tolkene til å love å gi oversettelse av annen del den neste morgen. Jeg laget en skriftlig oppsummering, som de

fikk. Oppsummeringen ble oversatt korrekt til italiensk neste morgen, men det var så tidlig på morgenvisten at få delegater var kommet. Da flere var kommet, fant oversettelsen til fransk sted. Oversetteren til fransk betonet meget sterkt at jeg hadde rådet de italienske fagforeninger til å *kopiere* det norske system. Jeg grep ordet og sa fortvilet at dette var omvendt av hva jeg hadde sagt. Men dette måtte jeg nødvendigvis si på engelsk. Og det ble ikke oversatt.

Denne dagen fortsatte framleggelsen av rettstilstanden i de ulike land, etter «N» i alfabetet. Alle beskrev innskrenkninger og reguleringer. Og tegningen ble klarere og klarere: *Møtets formål var, ved framlegging av gjeldende rett fra de ulike land, å vise hvor avvikende situasjonen var i Italia.* Formålet ble godt understøttet av det gode hotell, den gode mat, og den fyldige vin. Om kvelden denne dagen – konferansens nest siste dag – spredte den opplysning seg uformelt blandt deltakerne at den berømte dommer fra Venedig, ordstyreren, skulle som konferansens president sende ut en oppsummering av møtet til pressen. Det var ganske klart hva denne oppsummeringen ville bestå av: *En «objektiv», og derfor uklanderlig, gjengivelse av gjeldende rett i de ulike land, som til sammen ville vise – per implikasjon – at Italia er aldeles utenfor med sin manglende regulering.*

Om kvelden la Håkon og jeg over hva vi skulle gjøre. I gammel KROM-stil tok vi kontakt med andre delegater som kunne tenkes å ville protestere mot en slik oppsummering. Men det var ikke lett, for de andre poengterte – som de gode jurister de fleste var – at ingen vel kunne kritisere en ren fremleggelse av gjeldende rett? Aldri hadde jeg før sett så klart hvordan nettopp en «objektiv» fremleggelse av gjeldende rett *reelt er politisk.*

Siste dag opprant, og vi var forberedt på å intervenere: Spørre hvorfor vi ikke fikk se presidentens oppsummering. Og vi var litt heldige: En sekretær hadde gitt oppsummeringen underhånden til en advokat som deltok, noe den berømte dommeren fra Venedig tok meget ille opp i et langt innlegg fra ordstyrerplassen der han sterkt kritiserte både sekretæren og advokaten. Dommeren skulle fremlegge sin oppsummering selv, sa han, for å få korrigeret eventuelle feil i fremleggelsen av rettstilstanden i de ulike land, før han sendte oppsummeringen ut.

Dette ga oss sjansen til å gripe ordet til dagsorden, noe som ellers ikke var lett. Vi beklaget sterkt fremgangsmåten ordstyreren her hadde brukt, og poengterte det udemokratiske i at han selvstendig skulle oppsummere konferansen for pressen. Vi mente at et sluttkommuniké enten i tilfelle måtte forfattes av en komité valgt demokratisk av og blant kongressdeltakere, eller ikke forfattes i det hele tatt.

Dette var et heldig grep, for også andre deltakere opplevet nok noe diffust udemokratiske ved fremgangsmåten. Enda heldigere var det at den berømte dommeren fra Venedig tok til motmæle mot å velge en komité. Det var hans oppgave, som konferansens president, å oppsummere konfe-

ransen, forklarte han. Dette ga oss sjansen til å komme tilbake med nok et innlegg om demokratiets betydning.

Og dermed brøt det løs. En rekke talere meldte seg og snakket i munnen på hverandre, på italiensk, fransk og engelsk. Ingen styrte ordet – dommeren fra Venedig var stort sett opptatt med å holde innlegg. Selv viftet jeg en gang – mens dommeren snakket særskilt høyt – med hånden for å tegne meg på talelisten. Da avbrøt dommeren seg selv og tordnet at *han* hadde ordet nå. Den som reelt styrte ordet var teknikeren som stelte med båndspilleren: Han kunne også gi de enkelte deltakere «lyd» i sine mikrofoner, og den som fikk lyd hadde en stor fordel. Så det gjaldt å vinke og gestikulere til ham.

Den berømte dommeren fra Venedig poengterte nå at han jo hadde tenkt å sende ut oppsummeringen i sitt *eget* navn, og ikke på vegne av kongressen. Derfor var det ikke nødvendig med noe kongressvedtak om saken. Dermed svingte en del av forsamlingen over – dette kunne mange gå med på, sa de. Vi poengterte da – etter å ha vært så heldige å ha kapret «lyd» fra teknikeren – at oppsummeringen i alle fall ville *fremstå* som kongressens og ikke bare presidentens, og at det var en forskjell mellom å gi en personlig oppsummering og å gjøre det *som president for konferansen.* Personlige oppsummeringer måtte vi alle kunne gi, men Venedig-dommeren ville oppsummere *i rollen som president.* Dermed svingte forsamlingen tilbake til oss. Vi poengterte igjen at enten måtte en demokratisk valgt komité forberede et slutt-kommuniké og få det godkjent av forsamlingen, eller så kunne man ikke ha noe sluttkommuniké. Vi rådet sterkt til det siste: Intet sluttkommuniké fra en kongress som dette. Enden på morgens sesjon ble imidlertid at en komité ble etablert – med en deltaker fra hvert land, etter landenes eget valg.

Selv ble jeg norsk delegat i komitéen. I lunchpausen forberedte jeg et forslag til sluttkommuniké, som ikke sa noen ting bortsett fra at møtet hadde vært «lærerikt» og at vi «ikke ville blande oss inn i de enkelte lands streikeforhold». En hyggelig dame fra italiensk radio hjalp meg med oversettelse til italiensk, slik at jeg kunne legge det fram på komitémøtet.

På komitémøtet viste det seg at de italienske dommerne gjerne ville møte med tre delegater (men bare en stemme), «siden de var så mange». Det var vanskelig å sie noe til det. Så ble det spørsmål om dommeren fra Venedig skulle kunne være til stede og legge fram sin oppsummering som forslag for komitéen. Dommeren selv ønsket ikke å være til stede, det ble sagt at han var såret. Flere italienere gikk sterkt inn for at han skulle bes, og det var vanskelig å sie noe til det.

Mens en eller annen gikk for å lete etter dommeren, ble jeg bedt om å vise fram mitt forslag. Det gikk rundt, på engelsk og italiensk. Et flertall nikket bifallende; dette var både greit og bra.

Inn kom imidlertid nå dommeren fra Venedig. Først ville dommeren ikke lese opp sin oppsummering, såvidt jeg forsto fordi det – som han tidligere hadde sagt – var hans oppsummering, ikke konferansens. Men

han ble nødet (ikke av meg), og til slutt leste han opp – på italiensk. Et par steder blev han stoppet av de som kunne italiensk – det gjaldt korreksjoner av faktiske feil i fremstillingen av gjeldende rett i de ulike land. Dommeren noterte omhyggelig – her skulle alt være korrekt, det hadde jo vært hans intensjon hele tiden. Og da opplesningen var over, nikket de fleste: Dette var både greit og bra. De fleste var blitt overbevist om at en fremleggelse av gjeldende rett er en fremleggelse av gjeldende rett, og ikke mer.

Dommeren fra Venedig, og den italienske dommerstand på møtet, hadde altså vunnet en seier i komitéen. Selv trakk jeg imidlertid ikke mitt forslag, men mente at begge forslag nå måtte legges fram for kongressen.

Siste plenumsmøte åpnet med en appell fra en av arrangørene om at denne konferansen, som de 24 tidligere konferanser ved Centro Luigi Severini, skulle ende i fordragelighet. Dommeren fra Venedig leste nå – igjen fra ordstyrerplassen – opp sin 4 siders oppsummering, atter på italiensk – men denne gangen med en «setning-for-setning» oversettelse til engelsk og fransk. Endelig var det mulig å skjønne detaljene. Det fremkom helt klart at her ble gjeldende rett i de ulike land fremlagt slik at man nesten av logisk nødvendighet måtte konkludere med at regulering også i høy grad trengtes i Italia.

Selv var jeg engstelig for at fremleggelsen skulle overbevise plenum, som den hadde overbevist komitéen. Jeg viftet til teknikeren og fikk som ved et mirakel lyd, slik at jeg kunne holde et innlegg straks etter opplesningen. Jeg poengterte det reelle politiske budskap i oppsummeringen, og fremla mitt eget – intetsigende – forslag til sluttkommuniké. Men jeg hadde ikke særlige forhåpninger.

En viss utvikling hadde imidlertid funnet sted i løpet av ettermiddagen. Tyrkia kom sterkt og uventet ut med støtte til oss: Av en eller annen grunn var det til konferansen blitt sendt tyrkiske representanter som var imot enhver begrensning av streikeretten. Det ga oss anledning til igjen å gripe ordet og si at når hele to delegasjoner gikk imot Venedig-dommerens oppsummering, så burde dommeren i høflighetens navn trekke den. Og dermed brøt det løs igjen: Atter sto man ved og på sine plasser og skrek og ropte. Men denne gangen var det mer av en linje i innleggene. Sveitsere, franskmenn og belgiere kom ut som *motstandere* av Venedig-dommerens oppsummering: De hadde sett det politiske innhold i den. De fleste var nok enige med Venedig-dommeren i hans politiske syn, men de ville vel nødvendig bli «innblandet i politikk».

Og omtrent der endte konferansen. En av arrangørene prøvde seg fortvilet med litt rettsdogmatikk mot slutten: Han sondret mellom «en kongress» og «et kurs», og betonet at dette var «et kurs», hvorved presidenten ikke behøvede å ha sin oppsummering godkjent av møtet, men kunne bruke den selv. Sondringen møtte liten respons i virvaret. Enden ble at dommeren fra Venedig simpelthen reiste seg og forlot møtet. Neste dag sto det i avisene – både Roma-avisene og lokalavisene – om juristmøtet som endte i kaos. «Full uenighet blant juristene i Perugia», het det i

overskriften i *La Nazione*. For første gang på 24 år, sto det, hadde man ved Centro Luigi Severini ikke kommet fram til et sluttkommuniké.

Og bra var det. Det hele endte altså lykkelig; vi hadde klart å stanse et åpenbart forsøk på å bruke en internasjonal forsamling for et politisk formål. Før vi dro klarte vi til og med å betale hotellregningene med et reisebidrag vi hadde fått fra annet hold. Vinen var blitt bitter.

Hva lærte vi av dette møtet?

For det første lærte vi, klarere enn noen gang før, at presentasjonen av *gjeldende rett inneholder et kraftigt politisk potensiale*, skjult under en kappe av «objektivitet». Det er, blant annet, gjennom den tilsynelatende nøytrale og rent tekniske fremlegging av gjeldende rettsstilstand at jurister i særlig grad kan fungere politisk, dvs. politisk konserverende.

For det annet lærte vi, klarere enn noen gang før, hvor *vanskelig avsløringen av dette politiske potensialet er*. Det virker jo så tilforlatelig at man «bare» skal fremlegge gjeldende rett. Da tar man jo ikke politisk standpunkt, men forteller bare hvordan det «er» i dag. På denne konferansen var vi heldige: Konferansens ledelse håndterte sakene på en usedvanlig kantet og udemokratisk måte, som folk reagerte på. Med en smidigere og noe mer «demokratisk» fremgangsmåte, blant annet med en skikkelig møteledelse som ga alle anledning til å tale, tror jeg at oppsummeringen kunne ha blitt godkjent av forsamlingen. På denne måten speilet konferansen forholdene i stort i våre egne skandinaviske samfunn: Hos oss har vi nettopp etablert en «demokratisk» ramme for jussens funksjonering; en ramme som gjør at fremleggingen av gjeldende rett lett passerer som «upolitisk».

For det tredje lærte vi i hvert fall ikke mindre klart enn før, hvor *viktig det er å avsløre jussens reelt politiske karakter*. I Italia er den politiske kamp tilspisset og markert. Sterke krefter er interessert i å dempe denne kamp, stilne opposisjonen. En sosialdemokratisk ideologi med dette som formål er under utvikling. Juristene – blant annet dommerstanden – arbeider, gjennom sin «rene juss», for samme formål: En regulering av streikeretten i Italia vil, om den kommer, ha en slik virkning. Som politiske mennesker med kunnskaper om retten er det maksimalt viktig at vi nå bruker tid på å utvikle strategien for rettens avsløring. Noe arbeid er gjort med henblikk på dette, men mye gjenstår. Og først og fremst gjenstår konkret politisk organisering og praksis med dette som formål. Rettspolitisk Forening i Norge, og liknende organiseringer i andre land, er en begynnelse.

For det fjerde lærte vi at *man må forberede seg til konferanser*. Denne gangen gikk det bra – ved avisenes oppslag klarte vi nokså effektivt å gjennomhulle det politiske fremstøt. Men vi kunne lett ha blitt de rene gisler for fremstøtet. Vi burde – når vi valgte å reise – ha forberedt oss bedre, søkt å få med en større gruppe av likesinnede, tatt kontakter i enkelte andre land. Og dette gjelder ikke bare på juristmøter i Italia. På våre egne konferanser er linjene mindre klare og formålene mer diffuse,

men de er der, og nettopp fordi de er mindre klare og mer diffuse er det enda viktigere å være forberedt.

Det vil si at vi til stadighet må tenke politisk, og være politiske.

tidsskrift for universitets- og forskningspolitikk

nordisk forum

NORDISK FORUM 16 (udkommer februar 1978)

"Materialistisk videnskabskritik".

Temanummeret koncentrerer sig om nationalekonomien, operationsanalysen og systemteorien samt sociologien og søger i forhold til disse felter at vise sammenhængen mellem teoretiske positioner og udviklingstendenser og deres mulige anvendelse indenfor bestemte sektorer i det borgerlige samfunds reproduktion.

NORDISK FORUM 15 (udkommer december 1977)

"Energiforbrug, energiforskning og kernekraftskritik i Norden". Den voldsomme udvikling af produktivkræfterne under kapitalismen stille krav om billige og store energimængder.

Uden en stabil tilvækst i energiforsyningen vil den kapitalistiske produktionsmåde opleve dybtgående kriser. Energispørgsmålet må altså "løses" for at undgå sammenbrud i økonomien og produktionsmåden.

NORDISK FORUM 14

"Massekommunikation, forskning og politik".

Massemediernes øgede betydning for den kapitalistiske interventionsstat medfører ikke bare spontane behov for viden om disse mediers samfundsmæssige funktioner. Den befordre også et voksende behov for statens side for forskning som kan oparbejde viden som et beslutningsgrundlag for politisk og administrativ styring af massemediernes.

NORDISK FORUM 13

"Humaniora i krise".

Hvad er det for en krise? Hvad er dens baggrund og hvilke udtryksformer har den? Disse spørgsmål rejstes i dette temanummer, der er et forsøg på at give en situationsbeskrivelse af den humanistiske videnskabs stilling i Norden, og de senere års udvikling analyseres kritisk.

ROSKILDE UNIVERSITETSFORLAG

Narbjørgvej, 4000 Roskilde
Giro 3215411 tlf. 03-367219

abonnement nr. 13-16 72,00 kr.
løssalg 20,00 kr.

AKTUEL KOMMENTAR

Berufsverbot i forfatningsretlig belysning¹

Peter Germer

I.

Berufsverbot er ikke en speciel vesttysk opfindelse. I USA har man haft lignende problemer, navnlig i tiden efter 2. Verdenskrig. I forfatningsretlig henseende er der imidlertid den afgørende forskel mellem Vesttyskland og USA, at den amerikanske forbundshøjesteret har fastslået, at berufsverbot, som iværksættes på grundlag af partipolitiske tilhørsforhold, er i strid med forbundsforfatningens ytringsfriheds- og foreningsfrihedsgarantier.² De lovbestemmelser, som den amerikanske forbundshøjesteret har tilsidesat, frembyder mange lighedspunkter med de bestemmelser om berufsverbot, som findes i Vesttyskland i dag.

I en sag fra 1961³ underkendte forbundshøjesteretten en lovbestemmelse, der foreskrev, at alle offentligt ansatte i Florida skulle afgive edserklæring om, at de ikke på nogen måde havde støttet det kommunistiske parti. Loven præciserede ikke nærmere, hvilke former for støtte til det kommunistiske parti der kunne komme på tale, og forbundshøjesteretten fandt derfor, at lovbestemmelsen om edserklæring var så vag og ubestemt, at den var i strid med fundamentale retsstatsprincipper. Forbundshøjesteretten fremhævede, at man måtte stille særlig strenge krav i retning af præcise formuleringer, når det drejede sig om forskrifter, der berørte de politiske frihedsrettigheder, og den omhandlede lovbestemmelse opfyldte ikke disse krav, idet den efter forbundshøjesterettens mening fuldstændig manglede kriterier, der kunne undergives en objektiv bedømmelse.

1 Foredrag holdt på landskonferencen mod berufsverbot, den 1. oktober 1977.

2 En mere udførlig gennemgang af amerikansk og vesttysk retspraksis findes i bogen *Berufsverbot - set fra Danmark*, Suenson Forlag, 1976, s. 22-37.

3 *Cramp v. Board of Public Instruction*, 368 U.S. 278.